

Viorica GORAȘ-POSTICĂ

dr. hab., prof.univ., Universitatea de Stat din Moldova

Referințe analitice pe marginea GRALE III: Raportul global asupra învățării și educației adulților

Rezumat: Studiul include o abordare analitică și critică a Raportului global asupra învățării și educației adulților, evidențiindu-se impactul celor două procese asupra sănătății și stării de bine a acestora. De asemenea, se abordează în mod comparativ rata de angajabilitate a adulților pe piața muncii, viața lor socială și comunitară, precum și participarea civică.

Cuvinte-cheie: învățarea și educația adulților, raport global, impact, provocări, dezvoltare durabilă.

Abstract: The study includes an analytical and critical approach of the Global Report on Adult Learning and Education, highlighting the impact of these two processes on their health and wellbeing. It also addresses the comparative rate of adults' employability in the labor market and their civic participation in social and community life.

Keywords: adult learning and education, global report, impact, challenges, sustainable development.

Articolul nostru este un rezultat de follow-up al evenimentului internațional de la Belgrad din 26 ianuarie curent, care a avut ca obiectiv lansarea GRALE III pentru Europa de Sud-Est și la care au luat parte semnatarele. Discursul de deschidere a întrunirii, rostit de liderul internațional în domeniul educației adulților (EA) Katarina Popović, s-a axat pe celebrarea EA în lume din perspectiva rezultatelor atinse în regiune, inclusiv în Serbia. Școala de Andragogie de la Universitatea din Belgrad, care a conceput și a organizat evenimentul în cauză, este una de pionierat și înregistrează succese vizibile și recunoscute atât în domeniul de cercetare al EA [5], cât și în formarea inițială și continuă a specialiștilor.

Elaborat și publicat de Institutul UNESCO de Învățare pe Tot Parcursul Vieții (UIL) din Hamburg, Germania, raportul GRALE este un rod al efortului comunității internaționale în baza *Agendei 2030 de dezvoltare durabilă*. Fiind un document de referință pentru practicieni

și cercetători și, în același timp, unul de advocacy, acesta oferă informații utile pentru analiști și concepatori de politici, actualizând pentru statele-membre angajamentul semnat la Conferința a VI-a a EA (CONFINTEA VI) – de a sprijini și monitoriza implementarea *Planului de acțiuni de la Belém* (BFA). În acest context, subliniem că documentul dat are licență liberă, fiind o resursă educațională deschisă, plasată on-line [6].

Recunoaștem suportul din GRALE III ca fiind unul important pentru politicieni și cercetători, cu referire la strategii și bugete, în vederea promovării EA pentru o dezvoltare mai durabilă, pentru o societate mai sănătoasă, pentru locuri de muncă mai bune și pentru o implicare civică și socială mai activă, conform Irinei Bokova, directorul general al UNESCO [4, p. 9].

Sondajul prezentat în raport a fost realizat în anul 2015 de UNESCO, cu suportul Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD), al Organizației Mondiale a Sănătății (WHO) și al Organizației Internaționale a Muncii (ILO), prin participarea a 139 de țări, 71% dintre acestea fiind membre UNESCO; 12 țări au monitorizat sondajul. Obiectivele raportului GRALE III se axează pe: analiza rezultatelor sondajului UNESCO, promovarea experiențelor de succes în EA cu impact asupra mai multor domenii și a unei platforme de dezbateri și acțiune la nivel național, regional și global.

Raportul este structurat în 3 părți:

- Prima parte vizează monitorizarea implementării planului de acțiuni adoptat în anul 2009 la Belém (Brazilia) și răspunsurile oferite în cadrul sondajului realizat la nivel mondial.
- Partea a doua se referă la beneficiile EA pentru domeniile sănătății și stării de bine; ocupării

Daniela PĂDURE

lector, Universitatea Tehnică a Moldovei

forței de muncă și pieței muncii; vieții sociale, civice și comunitare.

- Partea a treia are în atenție provocările majore cu care se confruntă EA, tendințele și implicațiile pentru EA la nivel mondial, precum și concluziile privind potențialul EA în realizarea *Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă*.

Raportul mai analizează și contextul în care s-a desfășurat sondajul – cele 6 tendințe globale cu implicații majore asupra EA: îmbătrânirea populației; migrația populației; inegalitatea de gen; angajarea în câmpul muncii; tehnologia informației și a comunicațiilor (TIC); mediul ambiant și ecologia.

După cum ilustrează raportul analizat de noi, în lume există peste 758 mln de analfabeți, care nu pot să citească și să scrie propoziții simple; 114 mln dintre aceștia sunt tineri cu vârsta de 15-24 de ani; 15 mln de analfabeți locuiesc în sud-estul Europei.

Un număr mare de țări nu au realizat obiectivul global de îmbunătățire a educației pentru toți, inclusiv a gradului de alfabetizare a adulților, în proporție de 50%. Alfabetizarea adulților rămâne o prioritate a mai multor state pentru următorii ani.

Printre mesajele-cheie ale raportului subliniem următoarele:

1. Statele raportează progrese în toate domeniile vizate de *Planul de acțiuni EA de la Belém: politici* (71% din țările studiate susțin că dispun de cadrul politic și legal de recunoaștere, validare și acreditare a EA); *gubernare* (68% din țări constată că actorii EA se consultă sistematic cu societatea civilă și ajustează programele de formare la nevoile adulților); *finanțare* (46% din statele lumii au majorat finanțarea domeniului EA din banii publici, 33% au rămas la același nivel de alocații bănești, iar 13% au micșorat contribuțiile financiare); *rata de participare* (60% din țări au atestat o creștere a ratei de participare a adulților în viața publică, iar fiecare a cincea țară admite că nu poate oferi informații despre ameliorarea ratei de participare a acestora) și *calitate* (81% din țări oferă servicii de formare inițială și continuă a educatorilor și formatorilor în EA).

2. Educația și învățarea la adulți este o componentă a învățării pe tot parcursul vieții, care va avea o contribuție esențială în realizarea *Planului 2030 de dezvoltare globală durabilă*. Majoritatea țărilor (65%) susțin că analfabetismul este principalul factor care împiedică EA să aibă un impact deosebit asupra sănătății și stării de bine a adulților. Sondajul a scos în evidență efectele programelor de alfabetizare asupra dezvoltării valorilor democratice, a coexistenței pașnice și a solidarității comunitare. Doar o treime din țări au declarat că se bucură de o colaborare interdepartamentală și intersectorială pentru promovarea EA și pentru sporirea impactului acesteia asupra sănătății și a stării de bine. Mai mult de

jumătate dintre țări recunosc că EA ar putea influența de la moderat la puternic rata de angajare în câmpul muncii; 90 la sută susțin că acum în țara lor se cunoaște mai mult despre EA decât în 2009 și că impactul EA este vizibil la nivel de implicare civică, politică, de manifestare a toleranței, de eradicare a sărăciei și de îmbunătățire a vieții sociale și comunitare.

3. Nivelul de alfabetizare a adulților la nivel mondial este în continuare alarmant de scăzut.

4. Inegalitatea de gen rămâne pe ordinea zilei. Abordarea inegală a educației femeilor și a calificării lor profesionale se recunoaște în mod comun. 63% dintre analfabeți sunt femei. În 44% din țările în care s-a efectuat sondajul, femeile participă mai mult în procesul EA decât bărbații.

5. În ciuda faptului că EA înregistrează progrese semnificative la nivel mondial, în perioada 2009-2016 bazele de date despre EA au fost inadecvate și, ca rezultat, impactul și rolul EA sunt înțelese insuficient.

6. Privind în viitor, spre 2030: Cum ar putea EA să echipeze oamenii pentru a fi capabili să răspundă provocărilor viitorului: migrația în masă, angajarea în câmpul muncii, sărăcia, inegalitatea, dezvoltarea durabilă a mediului și schimbările tehnologice accelerate [4, pp. 13-15]? Sondajul relevă câteva practici utilizate de țările participante, axate pe anumite aspecte majore din domeniul educației adulților, care sunt relevante și pentru noi:

- Prezența unei definiții oficiale a EA. 75% din țări au relevat existența unei asemenea noțiuni. Însă în fiecare țară conceptul este formulat în funcție de necesitățile, prioritățile și contextele în care se află populația acesteia. De exemplu, în țările subdezvoltate (precum Burkina Faso) nu există o distincție clară între EA și alfabetizare, iar în Columbia EA este considerată un domeniu specific, destinat formării inițiale – în special, continuării studiilor de către persoanele care le-au abandonat din diverse motive și formării continue a angajaților. Cu toate acestea, există și țări, mai ales printre cele dezvoltate, care în definițiile oferite accentuează procesul real de implementare a programelor de EA în colaborare cu diverse instituții și parteneri.
- La capitolul cadrul legal și politicile de stat în domeniul EA, s-au manifestat în mod pregnant zece țări: România, Armenia, Bulgaria, Georgia, Grecia, Serbia, Ucraina, Belarus, Bosnia și Herțegovina, Ungaria și Macedonia.
- În privința facilitării de către guvern a implementării politicilor și programelor ce țin de EA în mod eficient, transparent, responsabil și echitabil, au obținut rezultate semnificative Belarus, Bulgaria, Georgia, Ungaria și Serbia. Conform raportului, România este țara care a elaborat *Strategia națio-*

nală de învățare pe tot parcursul vieții, concepută în urma consultării a 530 de parteneri sociali și membri ai societății civile. Au fost consultați și reprezentanți ai guvernului, furnizori de servicii educaționale și angajatori.

- De inovații privind finanțarea activităților de EA din surse bugetare s-au bucurat Israel (al cărui guvern a majorat semnificativ alocațiile), Indonezia (care oferă granturi guvernamentale), Filipine (care mizează pe parteneriatele public-privat), Polonia (care a creat în 2014 Fondul Național de Formare ca parte a reformei pieței muncii, ce le oferă angajaților posibilitatea să acopere 80%, iar micilor antreprenori – chiar 100% din costurile formării). Estonia a fost menționată pentru faptul că a realizat o serie de măsuri de ameliorare a accesului la EA prin: programul de formări legate de muncă în învățământul profesional și instituțiile de formare și dezvoltare a EA (2009), programe de formare în instituțiile populare de EA în 45 de centre din țară (2008) și popularizarea EA prin intermediul Asociației Estoniene a Educației Adulților (ANDRAS).
- Privind calitatea EA, s-a remarcat Germania, unde s-a lansat publicația *Trendanalyse* (de Institutul German pentru EA), în care se regăsesc diverse analize și cercetări privind EA. Tot în Germania a fost înființată o bază de date online, numită *Harta de cercetare a adulților și a educației continue*, care le permite utilizatorilor să găsească diverse proiecte în domeniu.
- La capitolul sănătate, a fost notat programul de EA din Filipine privind promovarea alăptării și alimentării adecvate a bebelușilor, care a rezultat în reducerea semnificativă a mortalității infantile. De asemenea, a fost indicat cazul Marii Britanii, care a efectuat un studiu longitudinal ce a arătat că adulții beneficiari ai programelor de educație formală sau nonformală în anul precedent au manifestat un nivel al stării de bine mult mai ridicat decât cei care nu au trecut printr-un asemenea program. Studiul dat mai demonstrează că învățarea din plăcere sau cea legată de un domeniu de interes duce la creșterea satisfacției de viață, în general.
- În sfera angajării în câmpul muncii, au fost oferite o serie de exemple, dintre care l-am remarca pe cel al Malaysiei și al Turciei, care au determinat că satisfacția la locul de muncă este importantă atât pentru angajați, cât și pentru angajatori, deoarece persoanele mulțumite de postul lor devin mai atașate de organizațiile unde lucrează. Olanda și Finlanda sunt printre țările europene care au înțeles importanța corelării educației nonformale cu calificările profesionale existente. România a mers

mai departe și a implementat de curând procesul de recunoaștere și validare a educației nonformale. Ungaria are programul celei de-a doua șanse (*the second chance*), care le permite persoanelor ce au abandonat studiile formale (școală, colegiu, universitate) să le finalizeze prin intermediul educației profesionale sau prin implicarea în activități antreprenoriale. Din păcate, mai sunt și țări care au o idee preconcepută despre EA nonformală, considerând-o un gen de educație la mâna a doua, ieftină și de proastă calitate.

- Prin intermediul EA se poate îmbunătăți viața socială, civică și comunitară. Ca exemple în acest sens raportul menționează o serie de țări africane, în care, prin intermediul programelor de educație civică a adulților, s-a sporit semnificativ nivelul de participare în viața politică. În Salvador s-a efectuat un studiu ce demonstrează că mărirea nivelului de educație a populației prin diverse activități de EA a dus la îmbunătățirea comunicării în cadrul familiilor și al comunității, deci disputele au început să fie soluționate pe cale amiabilă. Numeroase cercetări atestă o legătură directă între nivelul educației și gradul de toleranță pentru diversitate.

Raportul evidențiază abordarea holistică dintre domeniile educației, sănătății și angajării în câmpul muncii, la nivel de parteneriat intersectorial dintre guvern, ministere, departamente, ONG-uri și parteneri sociali, a căror rapoarte urmează a fi concepute pe termen lung și nu ar reprezenta doar câteva cazuri răzlețe.

Sensibilizarea autorităților de la diferite niveluri pentru a promova și a susține EA, pe de o parte, dar și conștientizarea faptului că adultul nu va fi niciodată tocilarul ascultător din bancă, pe de altă parte, sunt premise importante, care însă nu pot să se manifeste în lipsa interesului și a cultivării obișnuinței de a învăța toată viața. O educație de calitate a adulților se poate realiza doar cu ajutorul unui sprijin multilateral (legislativ, logistic, administrativ), care poate fi obținut azi prin colaborarea și mobilizarea sectoarelor privat, de stat și asociativ, astfel încât EA să fie abordată intersectorial, devenind, în ultimă instanță, o mișcare socială de amploare. Realitățile din mai multe țări ne demonstrează însă abordarea fragmentară și ocazională a EA, concluziile din raport subliniind în mod repetat acest aspect. Cele trei rapoarte GRALE (primul din 2009, al doilea din 2013 și al treilea, actualul, din 2016) ghidează politicienii și practicienii spre necesitatea conjugării resurselor și a eforturilor. Situația EA din Republica Moldova a fost reflectată doar în GRALE I. Deocamdată însă, în toată Europa de Est, precum și în alte regiuni unde situația EA este precară (Africa, Asia sau America Latină) predomină categoric bugetele din proiecte străine, fondurile locale fiind infime și incapabile să acopere minimumul necesar.

Constatăm, în bază raportului, că 70% dintre țările participante la sondaj au cadrul politic dezvoltat și favorabil pentru extinderea EA: România, Bulgaria, Georgia, Grecia, Serbia, Ucraina, Belarus, subliniindu-se un progres semnificativ, în comparație cu 2009. Printre recomandările finale la acest capitol regăsim propunerea ca EA să devină o politică prioritară a statului. Aceasta din urmă este relevantă și foarte necesară și pentru Republica Moldova, unde, în ultimul timp, se manifestă un interes tot mai activ pentru EA, în diferite forme [3]. 81% dintre experții țărilor participante au recunoscut importanța implicării în procesul EA a educatorilor calificați: or, beneficiile EA sunt multiple, la nivel individual, economic și social. În acest sens, atestăm ameliorări în Republica Moldova, inclusiv prin faptul că mai multe ONG-uri, printre care și Centrul Educațional PRO DIDACTICA, prestează servicii de formare a formatorilor în EA de aproape 20 de ani, iar la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, în anul de studii 2016-2017 s-a format prima grupă de masterat de *Formare a formatorilor în EA*. Vorbind la general, în baza constatărilor științifice, menționăm că ”în circumstanțele socioeconomice actuale, caracterizate de diverse incertitudini, învățarea nonformală la adulți este o investiție de perspectivă, care, în același timp, sporește motivația intrinsecă pentru dezvoltare și starea de bine a oamenilor, având un impact pozitiv și de durată, în opoziție cu educația formală” [1, p. 106]. Practicile pozitive din numeroase țări, inclusiv din cele care au avut reprezentanți la evenimentul de lansare a GRALE III de la Belgrad și ale căror circumstanțe, în trecut și în prezent, le aproprie de noi (Serbia, Belarus, Ungaria, Armenia,

Ucraina, România etc.), încurajează mult promovarea EA la toate nivelurile. Or, ”cetățenii bine instruiți reprezintă o premisă de bază a unei dezvoltări durabile, o componentă importantă în dezvoltarea economică și democratică a societății” [2, p. 11].

În concluzie: Subliniem importanța *Raportului global asupra învățării și educației adulților*, în calitate de document de referință pe marginea realităților mondiale, și deducem imperativul extrapolării recomandărilor și a mesajelor-cheie la contextul țării noastre. În același timp, semnalăm necesitatea unor măsuri eficiente de ordin politic și financiar la noi, menite să relanseze domeniul educației adulților și să îl promoveze ca o nevoie personală, profesională și socială pentru o bună parte a populației, afectată profund de criza socială îndelungată.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Andragogical Studies. Journal for the Study of Adult Education and Learning. Nr. 1, Belgrad, 2016.
2. Gartenschlaeger U. (coord.) Educația europeană a adulților în afara UE. Chișinău: Epigraf, 2010. 192 p.
3. Goraș-Postică V. Perspective spirituale în educația adulților. *În: Meridiane educaționale. Eseuri de pedagogie comparată*. Chișinău: CEP USM, 2016. 126 p.
4. 3rd Global Report on Adult Learning. Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2016. 158 p.
5. Maximovici M. et al. Contemporary Issues and Perspectives on Gender Research in Adult Education. Belgrade: Institute for Pedagogy and Andragogy, University of Belgrade, 2016. 284 p.
6. <http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbusea-en>.